

UDK 316.774:37

Izvorni znanstveni rad

Ivan Beroš, mag. paed., doktorand

Učiteljski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

ivan.beros@gmail.com

Razlike u razini medijske pismenosti studenata jednopedmetnog preddiplomskog i diplomskog studija pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu i Rijeci s obzirom na osobne i odgojno-obrazovne faktore

Sažetak

Medijska pismenost teži kod učenika razvijati znanja i sposobnosti, te poticati vrijednosti potrebne za djelovanje u društvu medija, a u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu se realizira u okviru medijske kulture unutar kurikulumu Hrvatskog jezika. Cilj istraživanja je bio utvrditi razinu medijske pismenosti studenata jednopedmetnog studija pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu i Rijeci s obzirom na osobne i odgojno-obrazovne faktore. Za potrebe istraživanja je konstruirana anketa kojom je anketirano 47 ispitanika. Većina studenata djeluje na srednjoj razini medijske pismenosti i medije najčešće koristi u informativne svrhe, te procjenjuje da su mediji iznimno značajni u njihovom životu. Retrospektivno promatrajući studenti procjenjuju kako su najviše sadržaja vezanog uz medije tijekom dosadašnjeg školovanja obrađivali u sklopu nastave informatike te hrvatskog jezika. Broj položenih kolegija na kraju zimskog semestra ak. 2019/2020. godine i stručna sprema roditelja ne utječu na učestalost razgovora između roditelja i studenata o medijima i medijskim sadržajima.

Ključne riječi: medijski odgoj, obrazovni faktori, osobni faktori, obrazovanje roditelja, studij pedagogije.

Uvod

Medijska pismenost predstavlja evoluciju koncepta pismenosti (Vrkić Di-mić 2014) usmjerenu prema potrebama suvremenog društva obilježenog post-modernim tendencijama. Unutar postmodernog društva polazi do raspada narativa komunitarizma (Aronowitz i Giroux 1993; Giroux 1997; 2000; 2011; 2018; Lyotard 2005), koje zamjenjuje individualizam liberalne demokracije zapadnog tipa (Fukuyama 1994; Stivachtis 2015). Postmoderno društvo se okreće simbolima kao temelju kulture (Harvey 1989; Lyotard 2005; McLaren 2007) čime na važnosti dobivaju mediji kao kreatori i prenositelji simbola, te njima svojstvenim vrijednostima. Prevlad medija u procesu kreiranja psiholoških potreba, političkih orijentacija te obrazaca konzumacije (Coon i Tucker 2002; Miller, Lykens i Quinn 2007; Buijzen, Schuurman i Bomhof 2008; Kean i dr. 2012) ukazala je na važnost obrazovanja za medije i obrazovanja o medijima. Tijekom razvoja teorije obrazovanja za društvo medija profilirala su se četiri pristupa obrazovanju za medije: protekcionistički, mediji kao nova forma umjetnosti, pokret medijske pismenosti, te pokret kritičke medijske pismenosti (Kellner i Share 2007). U ovom radu ćemo se baviti pristupom obrazovanju o medijima i za medije kroz pokret medijske pismenosti.

Medijsku pismenost se određuje na različite načine, a jedna od najčešće korištenih definicija određuje medijsku pismenost kao sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i stvaranja medijskih sadržaja (Aufderheide 1993). Ova definicija polazi od činjenice da mediji¹ imaju neosporan utjecaj na psihološki, emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj pojedinca (Vuić i Mikulec 2015). Navedeni utjecaj mediji² ostvaruju porukama koje šalju korisnicima (McLuhan 2008) na eksplicitnoj i implicitnoj razini (McCombs 2014; Zerback, Koch i Krämer 2015) a važnost poruka, točnije važnost njihova sadržaja i forme, postaje očita kada se u obzir uzme prisutnost različitih medija u životu djece i mladih, te njihov socijalizacijski utjecaj.

U izvješću Državnog zavoda za statistiku³ navodi se da se „gotovo sva [anketirana] kućanstva koriste fiksnim širokopojsnim pristupom internetu“

¹ Chomsky (2002) medije određuje kao instituciji koja za cilj ima stvaranje prividnog društvenog konsenzusa o spornim pitanjima, dok McLuhan (2008) navodi kako je medij poruka. Postman (1985) medije definira kao proizvođače metafora koji stvaraju određenu sliku svijeta, koju publika potom koristi za razumijevanje i djelovanje u svakodnevi.

² U ovom radu pojam mediji obuhvaća i nove i tradicionalne medije.

³ „Veličina uzorka jest 5 498 osoba čija je dob u vrijeme prikupljanja podataka bila između 16 i 74 godine“ (DZS 2018: 8).

(Državni zavod za statistiku [DZS] 2018: 1). U dobnoj skupini od 16 do 24 godine 95 % anketiranih koristi računalo, a kao prevladavajuća skupina ističu se učenici i studenti od kojih njih 98 % koristi računalo (DZS 2018: 2). Nadalje svi anketirani u starosnoj skupini od 16 do 24 godine koriste internet, te 99 % učenika i studenta (DZS 2018: 3). U istraživanju⁴ Pregrad i suradnika utvrđeno je kako „većina učenika ima vlastiti mobilni telefon (96 %). Računalo je prisutno u većini domova (95 %), pristup internetu od kuće ima 85 % učenika“ (Pregrad i dr. 2010: 15) Nadalje, „gotovo polovica učenika ... navodi da svakodnevno pristupa internetu“ (Pregrad i dr. 2010: 15), a dječaci češće negoli djevojčice svakodnevno koriste internet (Pregrad i dr. 2010: 16). Glavna svrha korištenja interneta kod ispitanika je „dopisivanje s prijateljima te korištenje specijaliziranih stranica za druženje“ (Pregrad i dr. 2010: 17) bez razlika između dječaka i djevojčica.

Lana Ciboci (2018: 30) je došla do podatka kako „većina zagrebačkih učenika osmih razreda ima pristup gotovo svim medijima u svojim kućanstvima ... pri čemu su rezultati istraživanja pokazali da dječaci u odnosu na djevojčice u svojoj kući imaju više medija i uređaja.“ I dok kod ranijeg istraživanja Ilišin i suradnika autori navode, „ne raspoložemo podatkom koliko djece eventualno ima televizor u vlastitoj sobi, ali možemo pretpostaviti da ih nema mnogo“ (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin 2001: 142-143) u istraživanju učenika osmih razreda u Zagrebu Ciboci dolazi do zaključka da „mnogi učenici osmih razreda na području grada Zagreba posjeduju medije u vlastitim sobama ..., pri čemu dječaci u odnosu na djevojčice u svojoj sobi imaju više medija i uređaja“ (Ciboci 2018: 30). Nakon prikaza medija kojima učenici raspoložu, a time imaju i mogućnost njihova korištenja, postavlja se pitanje koje medije najčešće koriste?

U istraživanju⁵ Vlaste Ilišin utvrđena je

izrazita usmjerenost djece na razne medije, korištenje kojih zauzima najveći dio njihova slobodnog vremena. Takva konstatacija važi kada se mediji promatraju integralno (od knjiga i tiska, preko glazbe, radija, televizije i filmova do kompjutera), ali kada se koncentriramo na pojedinačne aktivnosti, onda se pokazuje da socijalni (prijateljski) kontakti ipak imaju prednost pred medijima, pa i televizijom kao najraširenijim medijem (Ilišin 2001: 119-120).

Iz navedenog istraživanja su proizašla dva zaključka relevantna za istraživanje prikazano u ovom radu. Prvi je zaključak kako „masovni mediji bitno ne

⁴ „U istraživanju je sudjelovalo 5.215 učenika u dobi od 10 do 15 godina (učenici od 5. do 8. razreda), 2.484 roditelja i 759 učitelja“ (Pregrad i dr. 2010: 12).

⁵ „U ovom istraživanju *uzorak* je projektiran kao kvotni i namjerni. Osnovni skup iz kojeg je deriviran uzorak od 1000 ispitanika činili su učenici osnovnih škola od 5. do 8. razreda“ (Ilišin 2001: 34)

reduciraju socijalne kontakte djece“ (Ilišin 2001: 129), a drugi se zaključak odnosi „na razlike u preferencijama muške i ženske djece: dok su dječaci više orijentirani na audiovizualne medije (televizija, film, kompjutor), djevojčice su više usmjerene na samo vizualne (knjige, tisak) ili samo audio medije (radio)“ (Ilišin 2001: 129). Nadalje, „zanimljivo je da oko petine djece razmjerno malo gleda televiziju, dok je na drugom kraju trećina onih koje bismo mogli nazvati potencijalnim ovisnicima o televiziji. Iz dobivenih podataka proizlazi da ispitana djeca prosječno gledaju televiziju oko tri sata dnevno“ (Ilišin i dr. 2001: 144). Utvrđena je intrigantna povezanost između vremena provedenog u gledanju televizije i školskog uspjeha mjenog sumativnom ocjenom na kraju godine. Naime, „bolji učenici (vrlo dobri i odlični) više gledaju televiziju, a dobri učenici izdvajaju se po tome što češće od ostalih ili ne gledaju televiziju ili je gledaju preko tri sata dnevno“ (Ilišin i dr. 2001: 145).

U istraživanju⁶ Lane Ciboci (2018: 30) utvrđeno je da „većina učenika (91,2 %) osmih razreda u Zagrebu svakodnevno koristi mobitel ... [a] svakodnevno televiziju gleda 77,9 % djece.“ Nadalje, „učenici osmih razreda redovito provode vrijeme i na društvenim mrežama. Čak 75,3 % učenika svakodnevno provodi vrijeme na društvenim mrežama“ (Ciboci 2018: 31). Na kraju analize upotrebe medija kod učenika osmih razreda iz Zagreba Ciboci (2018: 31) zaključuje kako su „rezultati istraživanja pokazali su da su tradicionalni mediji puno manje zastupljeni u životima učenika osmih razreda od novih medija. Naime, svakodnevno radio sluša tek 27,6 % učenika osmih razreda, dok ih samo 8,8 % svakodnevno čita novine.“ Očita je promjena orijentacije tradicionalnih ka novim medijima između istraživanja Ilišin i suradnika (2001) i Ciboci (2018). To je potpuno očekivano budući da su novi mediji napredovali po pitanju mogućnosti koje pružaju, a njihova cijena se drastično smanjila te u konačnici, u današnjem društvu posjedovanje određenih medijskih uređaja predstavljaju i društveni minimum za aktivno sudjelovanje u svakodnevicu.

Labaš i Marinčić⁷ (2018: 15) su došli do podatka kako „djeca svakodnevno provedu od 2 do 3 sata (40,60 %) uz medije“ dok znatan broj djece uz medije

⁶ „U istraživanju je sudjelovalo 1000 učenika osmih razreda generacije 2014./2015. na području grada Zagreba, što je 13 % od ukupnog broja djece te dobi u gradu Zagrebu prema popisu stanovništva iz 2011. godine“ (Državni zavod za statistiku 2013: 52, prema Ciboci 2018: 28).

⁷ U istraživanju je sudjelovalo „184 učenika i učenica dviju zaprešićkih osnovnih škola: [sic!] sudjelovalo je 76 učenika Osnovne škole Ljudevita Gaja i 108 učenika Osnovne škole Antuna Augustinčića. Anketu je ispunilo 50 % učenika i 50 % učenica u dobi od 13 (72,6 %) i 14 (27,4 %) godina“ (Labaš i Marinčić 2018: 13).

provede „od 4 do 6 sati (29,10 %)“ (Labaš, Marinčić 2018: 15). Ovi rezultati su skladni su s rezultatima Ilišin i suradnika (2001: 144) prema kojima „ispitana djeca prosječno gledaju televiziju oko tri sata dnevno.“ Jedina je razlika u tome što sada djeca na raspolaganju imaju više medija pa se korišteni mediji umnogostručuju, no količina vremena koje učenici provode s medijima je slična. Labaš i Marinčić (2018: 26) su utvrdili kako u svakodnevnom životu djeca najviše koriste medije u zabavne svrhe. Učenici najčešće koriste računalo, „56,50 % djece čita tisak, a najčitaniji časopisi su *OK!*, tabloid *24 sata*, slijede dnevne novine *Večernji list*, *Jutarnji list* i časopis *Teen* te *Sportske novosti*“ (Labaš i Marinčić 2018: 26). Ilišin i suradnici su došli do gotovo identičnih rezultata: „većina ispitanika, gotovo devet desetina, čita časopise za djecu i mlade. Najčitaniji su časopisi *OK* i *Teen*, specijalizirani za tinejdžere, koji pokrivaju sve teme koje smo ispitali, po sistemu: od svega po malo“ (Ilišin i dr. 2001: 134). Labaš i Marinčić (2018: 27) su došli do zaključka kako je u slobodnom vremenu učenika korištenje medija „na trećem mjestu (32,40 %), a više od toga, djeca se druže s vršnjacima (56,60 %), a zatim s obitelji (37,40 %)“, čime su potvrđeni nalazi Ilišin (2001: 124) kako su druženje i zabava „obrazac provođenja slobodnog vremena kojeg prakticira najveći broj djece.“

Čižmar i Obrenović (2013) su u istraživanju medijske pismenosti u Hrvatskoj⁸ došli do sljedećih zaključaka: veliki postotak ispitanika smatra medijsku pismenost najvažnijom kompetencijom 21. stoljeća (str. 9). Ispitanici u dobnoj skupini od 19.-e do 29.-e godine su oprezniji pri definiranju sastavnica medijske pismenosti. Naime, polovica ispitanika u dobnoj skupini od 19.-e do 29.-e godine smatra da medijska pismenost uključuje kompetencije kritičke analize medijskih informacija, dok se s ovom tvrdnjom slaže 75 % ispitanika u dobnoj skupini od 30.-e do 65.-e godine starosti (Čižmar i Obrenović 2013: 11).

Medijska pismenost predstavlja važan element za uspješno djelovanje unutar suvremenih odgojno-obrazovnih sustava, te bi stoga učenje o medijskoj pismenosti i za medijsku pismenost trebalo biti dio studijskih programa. Peran i Raguž (2016: 392) su utvrdili kako studenti Studija komunikologije Hrvatskih studija i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu redovito koriste medije „ponajviše za informiranje, pa zatim i zabavu i komunikaciju.“ Nadalje, studenti nemaju povjerenja u medijsko izvještavanje, no ne djeluju kako bi promijenili negativno ocjenjeno stanje kvalitete informacija u medijima.

⁸ 507 ispitanika (45 % uzorka istraživanja) je pripadalo mlađoj dobnoj skupini od 19 do 29 godina, a najviše ispitanika su po zanimanju studenti (Čižmar i Obrenović 2013: 7).

Sukladnu važnosti medija za mlade⁹ i njihovu utjecaju na proces socijalizacije na razini Europske Unije postoji snažan interes za medijsku pismenost, te posljedično i njeno mjerenje koje je potaknuo EAVI¹⁰ pod čijim su okriljem razvijeni indikatori različitih razina medijske pismenosti. EVI medijsku pismenost promatra kroz tri razine: osnovnu, srednju i naprednu.

Pod osnovnom se razinom medijske pismenosti podrazumijeva da društveno okruženje ne potiče razvoj medijske pismenosti, dok na individualnoj razini to znači da pojedinac posjeduje tek osnovne vještine korištenja medija i poznaje samo osnovne medijske funkcije, a pristup medijima je ograničen. Ograničena je i sposobnost pojedinca za kritičku analizu informacije, ali i korištenje medija u komunikacijske svrhe. Srednja razina medijske pismenosti podrazumijeva da u društvu postoje određeni poticaji za razvoj medijske pismenosti, ali su oni nepravilni i nedosljedni. Srednja razina medijske pismenosti na individualnoj razini pretpostavlja da pojedinac lako koristi medije, poznaje njihove funkcije i sposoban je uz pomoć medija odraditi i složenije radnje. U odnosu na prethodnu razinu, proširen je raspon korištenja medija, a pojedinac zna kako doći do informacije, ali i vrednovati je. Napredna razina medijske pismenosti pretpostavlja izvrsno društveno okruženje koje potiče razvoj medijske pismenosti. Pojedinac je vrlo aktivan u korištenju medija, dobro poznaje pravne preduvjete za njihovo korištenje te posjeduje veliko tehnološko i jezično znanje o korištenju medija te je sposoban maksimalno iskoristiti medije u komunikacijske svrhe (Celot i Perez Tornero 2009: 14; prema Ciboci 2018: 27).

Metodologija istraživanja

Cilj

Opći cilj ovog istraživanja jest ispitati razlike u razini medijske pismenosti studenata druge godine preddiplomskog i prve godine jednopredmetnog diplomskog studija pedagogije na Sveučilištu u Rijeci i Zagrebu s obzirom na osobne i odgojno-obrazovne faktore. Specifični ciljevi su ispitati razlike u razini medijske pismenosti studenta s obzirom na dob, studijski program, te broj položenih kolegija na kraju zimskog semestra tekuće akademske godine.

⁹ U ovom radu skupina označena kao 'mladi' obuhvaća učenike osnovne i srednje škole te studente.

¹⁰ European Association for Viewers Interest.

Problemi

Iz postavljenog cilja istraživanja proizašli su sljedeći problemi na koje se nastoji odgovoriti ovim istraživanjem:

1. Utvrditi na kojoj razini medijske pismenosti djeluju ispitanici (osnovnoj, srednjoj ili naprednoj).
2. Utvrditi postoji li razlika u kategorijama znanja o medijima, analize i kritičkog vrednovanja medija, te stvaranja medijskih sadržaja između ispitanika sa jednopredmetnog studija pedagogije Sveučilišta u Rijeci i ispitanika jednopredmetnog studija pedagogije Sveučilišta u Zagrebu.
3. Utvrditi postoji li povezanost između kategorija znanja o medijima, analize i kritičkog vrednovanja medija, te stvaranja medijskih sadržaja i broja položenih kolegija na kraju zimskog semestra tekuće akademske godine.
4. Utvrditi koliko često ispitanici koriste medije u informativne, odgojno-obrazovne i zabavne svrhe, te postoje li razlike s obzirom na stručnu spremu roditelja u dominantnom obliku korištenja medija kod ispitanika.
5. Utvrditi razgovaraju li ispitanici sa svojim roditeljima/skrbnicima ili nastavnicima o korištenju medija i medijskih sadržaja, te postoji li razlika s obzirom broj položenih kolegija kraju zimskog semestra tekuće akademske godine, te stručnu spremu roditelja/skrbnika.
6. Utvrditi koliko značajnima za svoj život ispitanici smatraju medije.
7. Utvrditi kroz koji se nastavni predmet tijekom njihova dosadašnjeg školovanja, prema mišljenju ispitanika, najviše realiziralo medijsko opismenjavanje u osnovnoj i srednjoj školi koju su pohađali.

Hipoteze

Iz navedenih problema formulirane su sljedeće hipoteze:

- H.1. Većina ispitanika djeluje na srednjoj razini medijske pismenosti.
- H.2. Ispitanici s diplomskog studija imaju višu razinu znanja o medijima od ispitanika s preddiplomskog studija neovisno o Sveučilištu na kojem se studijski program realizira.
- H.3. Ispitanici koji su položili sve ili nisu položili jedan ispit na kraju zimskog semestra tekuće akademske godine imaju višu razinu znanja o medijima,

analize i kritičkog vrednovanja medija te stvaranja medijskih sadržaja od studenata koji nisu položili sve ispite.

H.4.1. Ispitanici najčešće medije koriste u informativne svrhe.

H.4.2. Ispitanici čiji roditelji imaju visoku stručnu spremu češće od ispitanika čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu koriste medije u odgojno-obrazovne svrhe.

H.5.1. Ispitanici čiji roditelji imaju visoku stručnu spremu češće od ispitanika čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu razgovaraju s roditeljima o korištenju medija i medijskih sadržaja.

H.5.2. Ispitanici koji su položili sve ili nisu položili jedan kolegij na kraju zimskog semestra tekuće akademske godine češće razgovaraju s roditeljima o korištenju medija i medijskih sadržaja od ispitanika koji su položili manje od pet kolegija.

H.6. Ispitanici medije procjenjuje iznimno značajnim za njihov život.

H.7. Prema procjenama ispitanika tijekom njihova dosadašnjeg školovanja najviše sadržaja na temu medija nije se obrađivalo u području hrvatskoga jezika.

Uzorak

Populaciju ispitanika u ovom istraživanju čine svi studenti druge godine jednopredmetnog preddiplomskog i prve godine jednopredmetnog diplomskog studija pedagogije na Sveučilištu u Rijeci i Sveučilištu u Zagrebu (N=95) prikazanu u Tablici 1. Iz tako oblikovane populacije formiran je probabilistički uzorak. Uzorak je podijeljen u klastere preddiplomski studij i diplomski studij, a struktura uzorka je prikazana u tablici 2.

Tablica 1. *Populacija studenata na izabranim godinama studija pedagogije na Sveučilištu u Rijeci i Sveučilištu u Zagrebu*

Studij / Godina	Studentica		Studenata		Ukupno		
	2 god PDS	1 god DS	2 god PDS	1 god DS	2 god PDS	1 god DS	Ukupno
Zagreb	29	27	5	2	34	29	63
Rijeka	15	17	0	0	15	17	32
Populacija	95 studenata						

Tablica 2. *Uzorak studenata na izabranim godinama studija pedagogije na Sveučilištu u Rijeci i Sveučilištu u Zagrebu*

Studij / Godina	Studentica		Studenata		Ukupno		
	2 god PDS	1 god DS	2 god PDS	1 god DS	2 god PDS	1 god DS	Ukupno
Zagreb	9	12	2	2	11	14	25
Rijeka	11	11	0	0	11	11	22
Uzorak	47 ispitanika						

Postupak

Nakon završene analize stanja teorije i istraživanja medijske pismenosti, s posebnim naglaskom na realizaciju kurikulum/programa medijske pismenosti sa učenicima i studentima, realizirano je prikupljanje podataka. Podatci su prikupljeni u drugom semestru akademske godine 2019./2020.-e, korištenjem ankete nastale kombinacijom pitanja iz upitnika Ciboci (2018) te Labaša i Marinčić (2018). Prikupljanje podataka je izvršeno putem *online* ankete.

Ispitanici su anketu popunjavali *online* a na početku ankete je ukratko opisana tema istraživanja. Uz svako pitanje je napisana jasna i kratka uputa za odgovaranje na pitanja. Za ispunjavanje ankete studentima će biti potrebno do deset minuta. Sudjelovanje u istraživanju je dragovoljno, a osobni podatci ispitanika su poznati samo istraživaču koji je iste koristio samo pri obradi, ali ne finalnom prikazu rezultata istraživanja.

Prije obrade podataka svi upitnici su pregledani. Upitnici koji nisu u potpunosti ispunjeni koristili su se pri obradi podataka ako nisu odgovorena najviše tri pitanja. Ako je nedostajalo više od tri odgovora anketa je isključena iz obrade i prikaza podataka. Neodgovorenim pitanja u anketama koje su uključene u analizu je pridana srednja vrijednost, a u slučaju binarnog pitanja u jednakom broju anketa su pitanjima pridane obje vrijednosti. Podatci prikupljeni korištenjem ankete obrađeni su korištenjem programskog paketa SPSS verzija 19. Za utvrđivanje eventualnih razlika u razini znanja o medijima, sposobnosti analize te kritičkog vrednovanja i stvaranja medijskih sadržaja između studenata različitih fakulteta koristio se t-test za nezavisne uzorke i Mann-Whitney U test, a za utvrđivanje povezanosti između varijabli jednosmjerna analiza varijance (ANOVA).

Vrsta nacрта

U istraživanju se koristio korelacijski i diferencijalni nacrt (Mejovšek 2008).

Instrument

U skladu s ciljevima istraživanja koristila se *Anketa o povezanosti osobnih i odgojno-obrazovnih faktora s razinom medijske pismenosti* proizašao kombinacijom dva postojeća upitnika. Dio ankete koji se odnosi na pristup medijima, poznavanje medija i medijskih sadržaja, sposobnost analize i kritičkog vrednovanja medija, te stvaranje vlastitih medijskih sadržaja preuzet je, uz minimalne modifikacije, iz rada Ciboci (2018: 42-45). U uvodnom dijelu ankete modifikacije se odnose uvođenje kategorija spola ispitanika. U jedanaestom pitanju koje se odnosi na poznavanje medija (njihove povijesti, karakteristika, korištenja, stvaranja sadržaja) pridodane su kategorije Facebooka i Instagrama budući da ih većina ispitanika koristi. Dvanaesto pitanje koje se odnosi na povezivanje ilustracija s tipom novina je izbačeno zbog metodoloških problema vezanih uz kvalitetnu pripremu materijala za odgovaranje na ovo pitanje. Ostali dijelovi ankete su preuzeti u originalnom obliku.

Anketa¹¹ korištena u ovom radu proizašla je iz anketnog upitnika na temelju kojeg je provedeno istraživanje među svim državama članicama Europske unije (EAVI i DTI 2011). Budući da navedeni upitnik nije korišten u istraživanju medijske pismenosti djece, nego samo u istraživanju medijske pismenosti odraslih, bilo je potrebno unijeti određene izmjene. Osim što se upitnik nastojao prilagoditi djeci, bilo je važno i prilagoditi ga sadržajima medijske kulture u nastavi Hrvatskoga jezika kako bi se utvrdila usvojenost sadržaja iz medijske kulture kao dijela nastave Hrvatskoga jezika u osnovnim školama kroz koji djeca stječu medijske kompetencije. Budući da se medijsko opismenjivanje u hrvatskome obrazovnom sustavu provodi isključivo kroz nastavu medijske kulture, ovim istraživanjem bilo je važno analizirati usvojenost navedenih sadržaja, kroz ključne sastavnice medijske pismenosti, sukladno već spomenutoj definiciji medijske pismenosti Patricije Aufderheide [*sic!*] (1993).

Prvi dio ankete činila pitanja pomoću kojih je analizirano kojim medijima i uređajima učenici osmih razreda imaju pristup kod kuće te koliko često koriste

¹¹ U ovom istraživanju je korištena anketa djelomično nastala na temelju upitnika preuzeto iz rada Lane Ciboci (2018) „Medijska pismenost učenika osmih razreda u Zagrebu.“ Sukladno tome i opis navedeno instrumenta je u potpunosti preuzet iz navedenog rada (str. 29).

pojedine uređaje i medije. Ovim je setom pitanja bilo važno odrediti i koliko vremena djeca provode uz pojedine medije.

Drugi dio ankete činila su pitanja pomoću kojih je analizirano poznavanje medija i medijskih sadržaja kako bi se, prije svega, utvrdila usvojenost sadržaja iz medijske kulture među studentima. Studenti su, između ostalog, morali pokazati prepoznaju li masovne medije, koliko su upoznati s načinom na koji zakoni reguliraju medije, ali i procijeniti koliko dobro poznaju određene medije.

Treći dio ankete činila su pitanja pomoću kojih je ispitana sposobnost analize i kritičkog vrednovanja medija i medijskih sadržaja studenata, a četvrti dio činila su pitanja pomoću kojih je analizirano koliko studenti stvaraju vlastite medijske sadržaje i tako ostvaruju vlastita komunikacijska prava.

Iz ankete Labaša i Marinčić (2018) preuzeta su četiri pitanja koja se odnose na cilj i učestalost korištenja medija, razgovor s roditeljima o korištenju medija i medijskih sadržaja, značaj medija za život pojedinca, te vrijeme koje pojedinac svakodnevno provede koristeći medije. Pitanja su preuzeta u originalnom obliku. Posljednje pitanje je pridodao autor ovog rada.

Rezultati

Prikaz rezultata istraživanja započinje odgovorom na pitanje vezano uz razinu medijske pismenosti studenta. Prosječna vrijednost na varijabli medijske pismenosti ($M = 3,19$, $SD = 0,36$) ukazuje da većina studenata iz uzorka djeluje na srednjoj razini medijske pismenosti. Kad se promatraju sastavnice medijske pismenosti nisu uočene razlike u razini znanja o medijima između studenta preddiplomskog ($M = 3,56$, $SD = 1,17$) i diplomskog ($M = 3,74$, $SD = 0,96$, $t(45) = 0,56$, $p = .67$) jednopredmetnog studija pedagogije neovisno na kojem Sveučilištu studiraju. Utjecaj stručne spreme roditelja na rezultate studenta na sastavnicama medijske pismenosti je provjeren zasebno za majku i oca. Jednosmjerna analiza varijance (ANOVA) je pokazala da najniže rezultate na sastavnicama koje se odnose na znanje o medijima ($M = 3,54$) te analizu i kritičko vrednovanje medija ($M = 3,35$) postižu studenti čije majke imaju srednju stručnu spremu, a na sastavnici stvaranja medijskih sadržaja najniži rezultat postižu studenti majki s postdiplomskom razinom obrazovanja ($M = 2,07$). No, utjecaj stručne spreme majke nema statistički značajan utjecaj za rezultate studenata na niti jednoj od promatranih sastavnica medijske pismenosti. Naime, Jednosmjernom analizom

varijance (ANOVA) dobiveni su sljedeći rezultati s obzirom na utjecaj razine obrazovanja majke na rezultate studenata u pojedinim sastavnicama medijske pismenosti: *znanje o medijima*, $F(2,44) = 0,90$, $p = .42$, analiza i kritičko vrednovanje medija, $F(2,44) = 1,40$, $p = .26$, te stvaranje medijskih sadržaja, $F(2,44) = 0,56$, $p = .57$.

Najniže rezultate na sastavnicama analize i kritičkog vrednovanja medija ($M = 3,17$) te stvaranja medijskih sadržaja ($M = 2,11$) postižu studenti čiji očevi imaju postdiplomsku razinu obrazovanja, a u kategoriji znanja o medijima najniže rezultate postižu studenti čiji očevi imaju srednjoškolsko obrazovanje ($M = 3,63$). Kao i u slučaju majke, ni razina stručne spreme oca nema statistički značajan utjecaj za rezultate studenata na sastavnicama medijske pismenosti. Jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) dobiveni su sljedeći rezultati s obzirom na utjecaj razine obrazovanja oca na rezultate studenata u pojedinim sastavnicama medijske pismenosti: *znanje o medijima*, $F(2,44) = 0,16$, $p = .85$, analiza i kritičko vrednovanje medija, $F(2,44) = 0,76$, $p = .47$, te stvaranje medijskih sadržaja, $F(2,44) = 0,36$, $p = .96$.

Kad promatramo odnos broja položenih kolegija na kraju zimskog semestra akademske godine 2019./2020. prema rezultatima na sastavnicama medijske pismenosti imamo sljedeće rezultate.¹² Studenti koji su položili sve ili nisu položili jedan kolegij na kraju zimskog semestra imaju višu razinu znanja o medijima, analize i kritičkog vrednovanja medija te stvaranja medijskih sadržaja, no razlike s obzirom na studente koji su položili tri do četiri kolegija na kraju zimskog semestra akademske godine 2019./2020. nisu statistički značajne. Jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) dobiveni su sljedeći rezultati s obzirom na utjecaj broja položenih kolegija na kraju zimskog semestra ak. god. 2019./20. na rezultate studenata u pojedinim sastavnicama medijske pismenosti: *znanje o medijima*, $F(2,44) = 0,19$, $p = .83$, analiza i kritičko vrednovanje medija, $F(2,44) = 0,80$, $p = .45$, te stvaranje medijskih sadržaja, $F(2,44) = 3,13$, $p = .53$.

Istraživanjem se također nastojao utvrditi dominantni modus korištenja medija kod studenta. Prosječne vrijednosti za korištenje medija promatranih skupno pokazuju da studenti medije dominantno koriste u svrhu informiranja ($M = 2,81$, $SD = 0,54$) i zabave ($M = 2,79$, $SD = 0,50$). Na načine korištenja medija nadovezuje se utjecaj razine obrazovanja roditelja. Jednosmjernom analizom

¹² Budući da je samo jedan ispitanik sačinjavao skupinu od nijednog do dva položena kolegija, navedena skupina je isključena iz rasprave.

varijance (ANOVA) dobiveni su sljedeći rezultati s obzirom na utjecaj razine obrazovanja majke na korištenje medija u različite svrhe: informiranje, $F(2,44) = 1,20$, $p = .31$, učenje, $F(2,44) = 0,38$, $p = .68$, te zabava, $F(2,44) = 0,52$, $p = .60$. Dobiveni rezultati pokazuju da obrazovanje majke na srednjoškolskoj, visokoj i postdiplomskoj razini nije povezano s dominantnim načinom korištenja medija kod studenata.

Razina obrazovanja oca na srednjoškolskoj, visokoškolskoj i postdiplomskoj razini također nije statistički povezana s dominantnim načinom korištenja medija kod studenata. Jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) dobiveni su sljedeći rezultati s obzirom na utjecaj razine obrazovanja oca na korištenje medija u različite svrhe: informiranje, $F(2,44) = 0,19$, $p = .82$, učenje, $F(2,44) = 0,33$, $p = .72$, te zabava, $F(2,44) = 0,98$, $p = .38$.

Razgovor studenata s roditeljima o medijima je sljedeći razmatrani faktor u ovom istraživanju. Razina obrazovanja oca ne utječe na učestalost razgovora o sadržaju i korištenju medija između studenata i očeva. Studenti čiji očevi imaju srednjoškolsko obrazovanje statistički značajno rjeđe razgovaraju s očevima o sadržaju i korištenju medija, negoli ispitanici čiji očevi imaju postdiplomsko i visokoškolsko obrazovanje.¹³ Razina obrazovanja majke ne utječe na učestalost razgovora između studenata i majki o medijskim sadržajima i korištenju medija. Analiza utjecaj broja položenih kolegija na učestalost razgovora o medijima pokazuje da studenti koji su položili sve ili nisu položili jedan kolegij ($M = 1,25$, $SD = 0,44$) na kraju zimskog semestra ne razgovaraju češće s roditeljima o medijima negoli ispitanici koji su položili tri ili četiri kolegija ($M = 1,20$, $SD = 0,42$; $t(44) = 0,32$, $p = .75$) na kraju zimskog semestra.¹⁴

Ilišin i suradnici (2001: 145) su utvrdili povezanost između vremena provedenog u gledanju televizije i školskog uspjeha. Rezultati ovog istraživanja ne potvrđuju spomenutu povezanost budući da rezultati Spearmanove rang korelacije ($r(47) = .108$, $p = .470$) ne ukazuju na povezanost između vremena provedenog gledajući televiziju na mjesečnoj razini i broja položenih kolegija na kraju zimskog semestra akademske godine 2019./2020.

Nakon prikazanih rezultata postavlja se pitanje koliki značaj studenti pridaju medijima. Studenti medije procjenjuju iznimno značajnima za njihov život

¹³ Ove rezultate treba promatrati s kritičkim odmakom budući da je poduzorak studenata čiji očevi imaju postdiplomsko obrazovanje bio disproporcionalno manji od uzorka ispitanika čiji roditelji imaju visokoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.

¹⁴ Usporedba s ispitanicima koji su položili od nijednog do dva kolegija nije provedena budući da se u toj skupini nalazi jedan ispitanik.

($M = 4$, $SD = 1$; $Mod = 4$). S obzirom na količinu sadržaja o medijima studenti su procijenili da se tijekom njihova dosadašnjeg školovanja najviše sadržaja na temu medija obrađivalo u području informatike (40,4 % ispitanika) i hrvatskog jezika (38,3 % ispitanika).

Rasprava

Suvremeno društvo je se nalazi u konstantnoj dvosmjernoj interakciji s (masovnim) medijima (Kunczik i Zipfel 2006) koji djeluju na razmišljanje, aktivnosti te stavove i vrijednosti pojedinca. Neovisno o tome da li su tradicionalni ili novi, mediji nas okružuju i sačinjavaju važan dio naše ekološke svakodnevice od mikro do makro razine (Croteau i Hoynes 2013). Kao odgovor na sveprisutnost medija došlo je do uvođenja medijskog obrazovanja na formalnoj i neformalnoj, te informalnoj razini obrazovanja. U hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu se medijsko opismenjavanje provodi kroz medijsku kulturu koja sačinjava segment kurikuluma hrvatskog jezika i književnosti. Rezultati istraživanja su pokazali kako ispitanici smatraju da su tijekom svog dosadašnjeg školovanja većinu sadržaja na temu medija obrađivali u nastavu informatike i hrvatskog jezika. Navedeni rezultat može ukazivati na nejasan status medijske kulture unutar hrvatskog jezika ili na irelevantnost kurikuluma medijskog opismenjavanja koji se trenutno realizira u hrvatskim osnovnim školama (Erjavec i Zgrbljić Rotar 2000). Budući da medijski odgoj sačinjava jedan od osnovnih elemenata međupredmetne teme *Uporaba komunikacijske i informacijske tehnologije* (NN 7/2019) i temelj obrazovanja kritički orijentiranih građanina, medijski odgoj trenutno doživljava istu sudbinu kao i međupredmetna tema *Građanski odgoj i obrazovanje* (Beroš i Pongračić 2019) u procesu reforme obrazovanja u Hrvatskoj (Beroš i Pongračić 2018).

Rezultati istraživanja pokazuju kako većina studenata djeluje na srednjoj razini medijske pismenosti iz čega proizlazi da se većina studenata koristi različitim medijima, poznaje neke njihove funkcije i koristi ih za zadovoljavanje određenih osobnih potreba (Celot i Perez Tornero 2009: 14; prema Ciboci 2018: 27). Djelujući na srednjoj a ne na visokoj razini medijske pismenosti studenti pokazuju odsustvo znanja o zakonskim preduvjetima korištenja medija i ograničenu sposobnost iskorištavanja mogućnosti medija. Dobiveni rezultati ukazuju na ograničeno djelovanje društvenog okruženja, obitelji te odgojno-obrazovnog sustava na razvoj medijske pismenosti mladih u Hrvatskoj.

Stručna sprema roditelja se nije pokazala značajnom za dominantne načine korištenja medija od strane studenata niti za razgovor o medijima te medijskim sadržajima između studenata i roditelja. Izostanak utjecaja stručne spreme roditelja na dominantne načine korištenja medija je posljedica osnovne karakteristika masovnih medija, ujednačavanja modusa djelovanja i motivacije u medijskim prostorima i oblikovanje medijskih platforma po *top-down* modelu. Informiranje kao dominantni način korištenja medija, kombinirano sa zabavom, ukazuje na specifičnosti razdoblja studiranja koje utječu i na načine korištenja medija, te potvrđuje rezultate Peran i Raguž (2016: 392) da studenti dominantno koriste medije u informativne i zabavne svrhe. Rezultati prikazani u ovom radu ukazuju na činjenicu da studenti najčešće koriste informativnu funkciju medija, no prikazanim istraživanjem se nije detaljnije provjeravala specifičnost informiranja. Pitanje je koliko je proces informiranja kvalitetan, tj. koriste li studenti provjerene medije, alate za provjeru informacija, višestruke izvore te imaju li razvijen kritički pristup informacijama koje dobivaju iz medija? (Dijk 2009) Izostanak utjecaja stručne spreme roditelja na dominantne načine korištenja medija i razgovor o medijima te medijskim sadržajima se može objasniti specifičnostima studentske populacije. Proces studiranja zahtjeva kognitivni napor i mnoštvo informacija kako bi student mogao odgovoriti na zadaće studiranja, a sukladno navedenom mediji zauzimaju ulogu informatora na područjima od profesionalnog i osobnog interesa. Rezultati pokazuju da 77 % ispitanika razgovara sa roditeljima o korištenju medija i medijskim sadržajima. Navedeni srednje visoki postotak roditelja koji razgovaraju s studentima o korištenju medija i medijskim sadržajima možemo objasniti različitim faktorima.

U ovom slučaju razlikovanje između digitalnih domorodaca i pridošlica (Prensky 2001) nije toliko značajno osim možda u slučaju najnovijih medija namijenjenih posebno tinejdžerima kao što su *Snapchat* ili *TikTok*. Roditelji studenata su već u dovoljnoj mjeri tijekom odrastanja izloženi medijima te poznaju osnovne načine njihova funkcioniranja i svrhe. Važnost razgovora o medijima sa studentima roditelji uočavaju možda zbog vlastitog iskustva s medijima, a možda i zbog objektivne i opravdane, te moralne panike (Ilišin 2006; Krznar 2014) koja okružuju diskurs o djelovanju medija na mlade naraštaje. I promjena roditeljskih stilova od kontrolirajućih prema demokratskim (Schofield i Weaver 2016; Bougher 2018) također utječe na odnos, a posljedično i povećanu učestalost komunikacije između roditelja i studenata.

Zaključak

Djelovanjem društvenih, kulturnih, ekonomskih i političkih faktora dolazi do promjena u shvaćanju uloge i zadaća pismenosti pojedinca. Ulaskom medija u svakodnevnicu javila se potreba za medijskom pismenošću koja je potom inkorporirana u nacionalne odgojno-obrazovne sustave. U Hrvatskoj se medijsko opismenjavanje realizira kroz segmenta medijske kulture unutar kurikulumu Hrvatskog jezika. Istraživanje prikazano u ovom radu nastojalo je utvrditi razinu medijske pismenosti studenata jednopredmetnog studija pedagogije Sveučilišta u Zagrebu i Rijeci s obzirom na osobne i odgojne-obrazovne faktore. Također se provjerilo dva ranija zaključka proizašla iz ranijih istraživanja medijske pismenosti u Hrvatskoj. Rezultate istraživanja je potrebno promatrati kritički budući da su ograničeni isključivo na studente jednopredmetnog studija pedagogije.

Rezultati istraživanja pokazuju da većina studenata djeluje na srednjoj razini medijske pismenosti, medije najčešće koristi u informativne svrhe te procjenjuje da su mediji iznimno značajni u njihovom životu. Stručna sprema roditelja ne utječe na učestalost razgovora s roditeljima o korištenju medija i medijskih sadržaja. Broj položenih kolegija na kraju zimskog semestra ak. 2019./2020. godine ne utječe na učestalost razgovora između roditelja i studenata o medijima i medijskim sadržajima. Retrospektivno promatrajući studenti procjenjuju kako su najviše sadržaja vezanog uz medije tijekom dosadašnjeg školovanja obrađivali u sklopu nastave informatike te hrvatskog jezika. Dobiveni rezultati ukazuju na ograničeno djelovanje društvenog okruženja, obitelji te odgojno-obrazovnog sustava na razvoj medijske pismenosti mladih u Hrvatskoj.

Bibliografija

1. Aronowitz, Stanley; Giroux, A. Henry. 1993. *Postmodern education: Politics, culture and social criticism*. University of Minnesota Press. Minneapolis & London.
2. Aufderheide, Patricia. 1993. *Media literacy: A report of the National leadership conference on media literacy*. Aspen Institute, Communications and Society Program. Washington.
3. Beroš, Ivan; Pongračić, Luka. 2018. The impact of the 'Conservative modernization' on the educational system in Croatia. The conceptual and implementational pressures in the process of Comprehensive curricular reform. *Metodički obzori* 13/(1 (25)).

4. Beroš, Ivan; Pongračić, Luka. 2019. Analiza razvoja (kurikuluma) Građanskog odgoja i obrazovanja u hrvatskoj perspektivi. *Zbornik radova s konferencije Suvremene teme u odgoju i obrazovanju - STOO, simpozij Pedagogija i psihologija: od ispravljanja nedostataka do poticanja osobnih snaga i vrlina*. Ur. Klasnić, Irena. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Zagreb.
5. Bougher, D. Lori. 2018. Revisiting parental influence in individual political development: Democratic parenting in adolescence. *Applied Developmental Science* 22/4. 284-300.
6. Buijzen, Moniek; Schuurman, Joris; Bomhof, Elise. 2008. Associations between children's television advertising exposure and their food consumption patterns: A household diary–survey study. *Appetite*, 50/2-3. 231-239.
7. Chomsky, Noam. 2002. *Mediji, propaganda i sistem. Što čitaš?*. Zagreb.
8. Ciboci, Lana. 2018. Medijska pismenost učenika osmih razreda u Zagrebu. *Medijske studije*, 9/17. 23-46.
9. Coon, A. Katherine; Tucker, L. Katherine. 2002. Television and children's consumption patterns. *Minerva Pediatr* 54/5. 423-436.
10. Croteau, David; Hoynes, William. 2013. *Media/society: Industries, images, and audiences*. Sage Publications. Thousand Oaks.
11. Čižmar, Žarko; Obrenović, Nenad. 2013. *Medijska pismenost u Hrvatskoj: Istraživanje u sklopu projekta Media Literacy for the 21st century*. Telecentar. Zagreb. http://telecentar.hr/wp-content/uploads/2017/01/istrazivanje_mp.pdf (pristupljeno 24. svibnja 2020).
12. Dijk, A. Teun. 2009. News, discourse and ideology. *The handbook of journalism studies*. Ur. Hanitzsch, Thomas; Wahl-Jorgensen, Karin. Routledge. New York i London.
13. Državni zavod za statistiku. 2018. Primjena informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) u kućanstvima i kod pojedinaca u 2018., prvi rezultati. *Priopćenje LV./2.3.2*. Ur. Zoroja Milić, Ivana; Markuš, Hrvoje https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/02-03-02_01_2018.htm (pristupljeno 24. svibnja 2020).
14. Erjavec, Karmen; Zgrabljic Rotar, Nada. 2000. Odgoj za medije u školama u svijetu Hrvatski model medijskog odgoja. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije* 6/1. 89-107.
15. Fukuyama, Francis. 1994. *Kraj povijesti i posljednji čovjek*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
16. Giroux, A. Henry. 1997. *Pedagogy and the politics of hope: Theory, culture and schooling*. Westview Press. Boulder – Oxford.
17. Giroux, A. Henry. 2000. *Stealing innocence: Youth, corporate power, and politics of culture*. Palgrave Macmillan. New York.
18. Giroux, A. Henry. 2011. *On critical pedagogy*. Continuum. New York.
19. Giroux, A. Henry. 2018. *The public in peril: Trump and the menace of american authoritarianism*. Routledge. New York i London.
20. Harvey, David. 1989. *The condition of postmodernity: An enquiry into the origins of cultural change*. Blackwell. Cambridge i Oxford.

21. Ilišin, Vlasta. 2001. Slobodno vrijeme. *Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Ur. Ilišin, Vlasta. Ankica, Marinović Bobinac; Radin, Furio. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži - Institut za društvena istraživanja Zagreb. Zagreb.
22. Ilišin, Vlasta; Marinović Bobinac, Ankica; Radin, Furio. 2001. Korištenje masovnih medija. *Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Ur. Ilišin, Vlasta. Ankica, Marinović Bobinac; Radin, Furio. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži - Institut za društvena istraživanja Zagreb. Zagreb.
23. Ilišin, Vlasta. 2006. *Aktivno sudjelovanje mladih u društvu: pretpostavke, problemi i potencijali. Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Ur. Ilišin, Vlasta. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. Zagreb.
24. Kean, G. Linda i dr. 2012. Media use, media literacy, and African American females' food consumption patterns. *Howard Journal of Communications* 23/3. 197-214.
25. Kellner, Douglas; Share, Jeff. 2007. Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education. *Media literacy: A reader*. Ur. Macedo, Donald; Steinberg, R. Shirley. Peter Lang Publishing. New York.
26. Krznar, Nikolina. 2014. Moralna panika u Hrvatskoj: analiza izvještavanja medija o ubojstvu Frane Despića. *Amalgam* 6/6-7. 5-18.
27. Kunczik, Michael; Zipfel, Astrid. 2006. *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zaklada Friedrich Ebert. Zagreb.
28. Labaš, Danijel; Marinčić, Petra. 2018. Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali* 12/15. 1-32.
29. Lyotard, Jean-Francois. 2005. *Postmoderno stanje: Izvještaj o znanju*. Ibis-grafika. Zagreb.
30. McCombs, Maxwell. 2014. *Setting the agenda: Mass media and public opinion*. Polity Press. Cambridge – Malden.
31. McLaren, Peter. 2007. *Life in schools: An introduction to critical pedagogy in the foundations of education*. Pearson. Boston.
32. McLuhan, Marshall. 2008. *Razumijevanje medija: mediji kao čovjekovi proizvođači*. Golden marketing - Tehnička knjiga. Zagreb.
33. Mejovšek, Milko. 2008. *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Naklada Slap. Jastrebarsko.
34. Miller, Vanessa; Lykens, Kristine; Quinn, James. 2007. The effects of media exposure on alcohol consumption patterns in African American males. *Substance Abuse* 28/2. 41-49.
35. Narodne novine 2019. *Odluka o donošenju kurikulumu za međupredmetnu temu Uporaba komunikacijske i informacijske tehnologije za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj, 7/2019*. (pristupljeno 13. svibnja 2020).
36. Peran, Suzana; Raguž, Anđelka. 2016. Medijska pismenost – obrazovanje studenata i svijest o vlastitoj odgovornosti. *Nova prisutnost* XIV/3. 379-392.

37. Postman, Neil. 1985. *Amusing ourselves to death: Public discourse in the age of television*. Viking. New York.
38. Prensky, Marc. 2001. Digital natives, digital immigrants. *On the horizon* 9/5.
39. Pregrad, Jasenka; Tomić Latinac, Martina; Mikulić, Marija; Šeparović, Nikolina. 2010. *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkom nasilju*. Izvještaj o rezultatima istraživanja provedenog među djecom, učiteljima i roditeljima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja „Prekini Lanac!“. Ured Unicefa za Hrvatsku. Zagreb. https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Izvjestaj_Iskustva_i_stavovi_djece_roditelja_i_ucitelja_prema_elektronicnim_medijima.pdf (pristupljeno 13. svibnja 2020).
40. Schofield, Thomas; Weaver, M. Jennifer. 2016. Democratic parenting beliefs and observed parental sensitivity: Reciprocal influences between coparents. *Journal of Family Psychology* 30/4. 509–515.
41. Stivachtis, A. Yannis. 2015. Liberal democracy, market economy, and international conduct as standards of ‘civilization’ in contemporary international society: The case of Russia’s entry into the ‘community of civilized states’. *Journal of Eurasian Studies* 6/2. 130-142.
42. Vrkić Dimić, Jasmina. 2014. Suvremeni oblici pismenosti. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu* 63/3. 381-394.
43. Vuić, Božica; Mikulec, Alenka. 2015. Utjecaj verbalnih sadržaja nekih medija na pisane odgovore učenika razredne nastave i studenata učiteljskoga fakulteta. *Zbornik radova sa VII. Znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem Dijete i jezik danas – Dijete i mediji*. Ur. Smajić, Dubravka; Majdenić, Valentina. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
44. Zerback, Thomas; Koch, Thomas; Krämer, Benjamin. 2015. Thinking of others: Effects of implicit and explicit media cues on climate of opinion perceptions. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 92/2. 421-443.

Differences in the level of media literacy of students of undergraduate and graduate cycle of educational science at the University of Zagreb and University of Rijeka with regard to personal and educational factors

Abstract

Media literacy strives to develop students' knowledge and abilities and encourage the values necessary for action in the media society. In the Croatian educational system, it is realized through the media culture within the Croatian language curriculum. The aim of the research was to determine the level of media literacy of students in 2nd year undergraduate and 1st year graduate cycle of educational science

at the University of Zagreb and University of Rijeka with regard to personal and educational factors. For the purposes of the research a survey was constructed and 47 respondents were assessed. Most students operate at an intermediate level of media literacy, mostly use the media for informational purposes and assess that the media are extremely important in their lives. Retrospectively, the students estimate that most of the content related to the media during their encountered in the teaching of Informatics and the Croatian language. Number of passed courses at the end of the winter semester of 2019/2020. and parental level of education doesn't affect the frequency of conversations between parents and students about the media and media content.

Key words: media education, educational factors, personal factors, parental education, educational science.